

O'QITUVCHI LOGOPEDNING INNOVATSION TEXNOLOGIK FAOLIYATI

Andijon davlat pedagogika instituti

Maxsus pedagogika kafedrası o'qituvchilari

p.f,b.f.d dots. Jo'raxo'jayev Muhammadaziz

Qodirova Mahzuna

Axmedova Vazira

Mamatisayeva Surayyo

mahzunaqodirova74@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'qituvchi-logopedning innovatsion faoliyati, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni logopediya sohasida qo'llash imkoniyatlari va ularning samaradorligi yoritilgan. Maqolada logopedik mashg'ulotlarda axborot-kommunikatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar, mobil ilovalar, gamifikatsiya va virtual platformalardan foydalanish tajribalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlarning bolalardagi nutq nuqsonlarini tuzatishdagi o'rni va afzalliklari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga asoslangan holda, logopedik faoliyatni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so'zlar: logoped, kompetentli yondashuv, texnologik faoliyat, innovatsion texnologiya.

Bugungi kunda fan va texnologiyaning rivojlanishi maxsus ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirish va nutq rivojlanishida nuqsonlari bo'lgan bolalarni o'qitishni individuallashtirish imkonini berdi.

Zamonaviy interaktiv texnologiyalar o'qituvchi logoped ishini osonlashtiradi (elektron shaklda barcha turdagi darslarning hisobotlari va jadvallarini tuzish qog'ozli vositalar bilan ishlashni kamaytiradi, darslar uchun vizual didaktik hamrohlikni yaratishga imkon beradi) va bolaning nutqqa bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. korrek mashg'ulotlari, nutq va kognitiv faollikni rag'batlantiradi, shuningdek, bolaning o'zini o'zi qadrlashini oshiradi.

Nutq buzilishi bo'lgan bolalar uchun interaktiv tuzatish o'yinlarini qurishning asosiy tamoyillari:

nutqni rivojlantirish buzilishlarini tuzatishga tizimli va faoliyatga asoslangan yondashuv (L.S.Vigotskiy bo'yicha); bolalar uchun qiziqarli bo'lgan ta'limning o'yin shakli; tuzatish ta'siri jarayonida yuzaga keladigan muammolarni interaktiv hal qilish; polisensor ta'sir, bunda ma'lumotni eshitish orqali idrok etish vizual nazoratga tayanish bilan birlashtiriladi, bu butun analizatorlardan foydalanishga imkon beradi va kompensatsiya mexanizmlarini faollashtirishga yordam beradi; ta'limga

tabaqalashtirilgan yondashuv, murakkablik yoki hajmga qarab vazifalar va o'yinlar variantlarini tanlash qobiliyati.

Barcha interaktiv o'yinlar bilan ishlash bolaning faoliyati natijalarini vizual nazorat qilish asosida amalga oshiriladi. Ular monitor ekranida multfilm tasvirlari va belgilar ko'rinishida aks ettiriladi. Bola uchun qiyinchilik darajasi yuqori bo'lgan ba'zi mashqlarda vazifani bajarishda qo'shimcha eshitish yordami imkoniyati taqdim etiladi. Bu maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda nutq buzilishlarini samarali va qisqa vaqt ichida tuzatishga imkon beradi.

Insonning jamiyatda yashashi va tashqi dunyo bilan o'zaro munosabatda bo'lishiga yordam beradigan eng muhim aqliy funktsiyalardan biri nutqdir. Uning shakllanishi erta bolalikdan boshlanadi. Insonning aqliy va jismoniy rivojlanishi, uning ijtimoiylashuvi, moslashuvchan qobiliyatlari va o'rganishdagi muvaffaqiyati ko'p jihatdan ushbu hayotiy funksiya qanday shakllanganiga, uni tashkil etuvchi Logopediya fan sifatida pedagogika, tibbiyot, psixologiya bilan bog'liq bo'lib, qulay hissiy muhitni yaratish, ta'lim sharoitlari va o'quv jarayonini optimallashtirish nutq jarayonlarini optimallashtirish uchun xizmat qiladi. Nutq terapiyasi texnologiyalari shartli ravishda ikkita asosiy turga bo'linadi an'anaviy va noan'anaviy (yoki innovatsion).

Mutaxassis tomonidan qo'llaniladigan texnologiyalar:

- har tomonlama tekshirish va buzilishlarni aniqlash;
- turli tovushlarning talaffuz nuqsonlarini tuzatish;
- to'g'ri nutq nafas olish ko'nikmalarini shakllantirish;
- ovoiz, nutq tempi va ritmini, intonatsiya va pauzani joylashtirishni tuzatish;
- nutqqa aloqador massajini o'tkazish.

Logoped amaliyotida innovatsion texnologiyalar

Logoped ishiga muvaffaqiyatli joriy etilgan innovatsion texnologiyalarga quyidagilar kiradi:

badiiy terapevtik usullar;	tanaga yo'naltirilgan texnikalar;
musiqqa terapiyasi,	rang terapiyasi;
ertak terapiyasi,	aromaterapiya;
qum terapiyasi,	barmoq gimnastikasi;
izoterapiya	axborot va kompyuter texnologiyalari (AKT);
o'yin texnologiyalari;	mnemonika;

Bugungi kunga qadar turli xil rivojlanishida kamchiligi bo'lgan bolalar uchun maxsus kompyuter dasturlari ishlab chiqilgan: "Yo'lbarslar uchun o'yinlar", "Mersibo", "Raqamlar kompozitsiyasi", "So'z kompozitsiyasi", "Logo muhitida o'quv o'yinlari", "Mening hayotim", "Vaqt jadvali", "Shahar hovlisida" va boshqalar.

Ushbu kompyuter dasturlari nutq terapiyasi ishining o'ziga xos jihatlarini aks ettiradi:

- kognitiv funktsiyalarni rivojlantirish;

- bolaning soʻz boyligini boyitish;
- nutqning grammatik tuzilmalarini rivojlantirish;
- izchil nutqni takomillashtirish.

Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan har qanday mavzuni oʻrganishda va logopediya mashgʻulotlarining istalgan bosqichida foydalanish mumkin. Yangi materialni tushuntirishda (tanishtirishda), mustahkamlashda, takrorlashda, umumlashtirishda, tekshirishda, fonematik tahlilni shakllantirish boʻyicha tuzatish ishlarida, leksik darajadagi, sintaktik darajadagi tuzatish ishlarida, maktabgacha yoshdagi va kichik maktab oʻquvchilarida bogʻlangan nutqni rivojlantirishda foydalanishimiz mumkin.

Axborot kommunikatsiya texnologiyalari : "Boatswain" konfiguratsiyasidagi "Logopedia Schooner" interaktiv majmuasi, "Boatswain" koʻp funktsiyali oʻquv oʻyin moduli "Developer", logoped oʻqituvchisining avtomatlashtirilgan ish stantsiyasi "Logoped stoli", tomonidan ishlab chiqilgan.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv faoliyati bu bilish jarayonida namoyon boʻladigan faoliyat. Bu bolalarning ma'lumotni qiziqish bilan qabul qilishda, oʻz bilimlarini aniqlashtirish va chuqurlashtirishga intilishda, qiziqtirgan savollarga mustaqil ravishda javob izlashda, ijodkorlik elementlarining namoyon boʻlishida, bilish usulini oʻzlashtirish va qoʻllash qobiliyatida ifodalanadi

Darsda zamonaviy interaktiv texnologiyalardan foydalanish, koʻplab logopedlarning fikriga koʻra, bolalarning kognitiv motivatsiyasini, ixtiyoriy e'tiborini va xotirasini, mustaqillik, diqqatni jamlash, qat'iyatlilik, empatiya, barmoqlarning ixtiyoriy motorli koʻnikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir koʻrsatadi.

Imkoniyati cheklangan oʻquvchilar oʻqituvchi rahbarligida interfaol jihozlar bilan ishlashni tez oʻrganadilar. Ishning bunday turi ularda ortib borayotgan qiziqishni uygʻotadi, bilimlarini koʻrsatishga undaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalik tez oʻtadi va oʻqituvchilar ota onalar bilan birgalikda bu vaqtni farzandlarimiz uchun baxtli va yorqin oʻtkazishga harakat qilishlari kerak. Bolaning atrofida uni e'tibor, gʻamxoʻrlik va iliqlik bilan oʻrab turgan, uning individualligini, oʻziga xos shaxsiy fazilatlarini ochib beradigan va rivojlantiradigan, nutq va kognitiv rivojlanishdagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etishga yordam beradigan odamlar boʻlishi muhimdir.

Yagona rivojlanish makonida an'anaviy oʻyinlar, oʻyinchoqlar, yorqin vizual materiallar va interaktiv muhitni yaratish va undan foydalanishni oʻz ichiga olgan zamonaviy oʻquv kompyuter texnologiyalarini birlashtirish kerak.

Nutq korreksiyasi ishidagi eng muhim muammolardan biri motivatsiya muammosi: bolani qanday qiziqtirish, uning e'tiborini jalb qilish, u logoped bilan mashgʻulotlarga borishdan xursand boʻlishi uchun kerak.

Interfaol oʻyinlar va interfaol jihozlardan foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalarga eng yaqin va tushunarli boʻlgan majoziy turdagi ma'lumotlarni oʻz ichiga

oladi. Harakat, tovush, animatsiya uzoq vaqt davomida bolalarning e'tiborini tortadi. Bolalar hissiy va kognitiv zaryad oladilar, ularda yana bu faoliyatga qaytish istagi tug'iladi. Interfaol o'yinlar bolalarning o'quv jarayonini yaxshilashga yordam beradi, turli nutq patologiyalari bo'lgan bolalarning kognitiv faoliyatini qo'llab quvvatlaydi va umuman nutq terapiyasi ishining samaradorligini oshiradi. Kompyuter o'quv ma'lumotlarini taqdim etish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi va bolaning motivatsiyasini oshirishga imkon beradi. Kompyuterdan o'qitish vositasi sifatida foydalanish shakllari har xil. Bu bolalarning kichik guruhi bilan va individual ravishda ishlash. Interfaol o'yinlar bolalar nutqini rivojlantirishda o'qituvchilarga katta yordam beradi. Interaktiv o'yinlar bolalarga quyidagilarga yordam beradi:

- kognitiv qiziqish;
- kuchlanish, ortiqcha yuk va charchoqni bartaraf etishga yordam beradi;

Logoped ishidagi interfaol texnologiyalar quyidagilarga yordam beradi:

1. Nutq nuqsonini bartaraf etish bilan u uchun qiyin ish haqida gap ketganda, bolaning motivatsiyasini oshirish. Bunda standart talaffuzga intiladi, ongsiz ravishda xatolarini tahlil qiladi va vazifani ancha yaxshi bajarishga harakat qiladi, chunki u o'yinning standart qahramoniga mos kelishga intiladi.

2. Darslar davomida charchoqni kamaytirish. AKT endi bola uchun qiziqarli bo'lganligi sababli (rangli grafikalar, o'ylangan o'yin hikoyalari, uslubiy o'yinlarni rivojlantirishga zamonaviy yondashuv tufayli) u kamroq charchaydi va konsentratsiya va ishlash avvaligiga qaraganda uzoqroq davom etadi.

3. Bolaning to'g'ri gapirishni o'rganishga bo'lgan ongsiz istagini shakllantirish, o'z xatolarini tuzatish istagi paydo bo'ladi. Ayniqsa, bola tomonidan bajarilishi kerak bo'lgan standart deb hisoblangan qahramon bo'lgan o'yinlarning toifalarini ta'kidlash kerak.

4. Logoped ishini yengillashtirish. Nutq terapevti bola va xayoliy kompyuter qahramoni o'rtasidagi muloqotni modellashtirish, shaxslararo muloqotning maqsadli modellarini shakllantirish yoki tuzatish imkoniyatiga ega.

Shunday qilib, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuv doirasida interfaol texnika va texnologiyalardan foydalanish maktabda ham, maktabgacha ta'lim muassasalarida ham ta'lim tarbiya jarayonini takomillashtirish uchun prinsipial yangi imkoniyatlar yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Z.N.Mamarajabova "Maxsus ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalar" Toshkent., TDPU., 2016.
2. R.A.Mavlonova M.Arabova, G.,Saloxiddinova "Pedagogik texnologiya" T-2008. Fan.
3. Azizxodjayeva N. "Pedagogik texnologiya va mahorat"., Toshkent., TDPU., 2006
4. J.G., Yo.,ldoshev "Pedagogik texnologiya asoslari" T., O.,qituvchi, 2004.

5. Sh.S. Shodmonova va boshqalar. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – T.: “Fan va texnologiya”. 2019 y.
6. R.Ishmuhamedov, M.Yuldashev. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. O’quv qo’llanma. – T.: 2013 y..
7. Qodirova, M. (2025). INKLYUZIV TA’LIM SHAROITIDA ESHITISHIDA KAMCHILIGI BO’LGAN O’QUVCHILARNI O’QITISH USLUBIYATI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.1), 393-395.
8. M.X. To’xtaxodjayevaning umumiy tahriri ostida. Pedagogika. Darslik.T.: O’zbekiston faylasuflari Milliy jamiyati, 2010 y.
9. Qodirova, M. (2025). Kichik maktab yoshidagi zaif eshituvchi o’quvchilarning dialogik nutqining xususiyatlari. *MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI JURNALI*, 3(4).
10. Qodirova, M. (2025). BOSHLANG’ICH SINIF ZAIF ESHITUVCHI O’QUVCHILARNING TARBIYAVIY MASHG’ULOTLARDA DIALOGIK NUTQINI RIVOJLANTIRISH USULLARI. *Академические исследования в современной науке*, 4(23), 50-52.